

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

Босиљка Јанић

(1869-1936)

Потиче из знамените породице Цинцар Јанка Поповића, јунака из времена Првог српског устанка, који је игром случаја преминуо у Ђуприји 1833. године и сахрањен у порти манастира Раваница. Његова унука Босиљка рођена је у Ђуприји, где завршила основну школу, док је Винку женску школу похађала у Београду.

Удала се за Голуба Јанића, родом из Маврова у Македонији, некадашњег рептеријера и својевремено једног од најбогатијих људи српске престонице. У преткумановској Србији био је један од најистакнутијих духовних вођа у борби за ослобођење ѡужких крајева. Касније је помагао, како духовно, тако и материјално, и напредак ослобођених крајева. Учествовао је у српско-турском рату 1876-1878. године. Умро је у ослобођеном Београду 1918. године.

Босиљка је нео свој животни век посветила помагању сиротиње и обнављању цркава и манастира. Тако је поклоном од 50.000 динара основала Задужбину Самуила и Голуба Јанића при Филозофском факултету и Учитељској школи у Скопљу, чија је намена била награђивање светосавских темата који су обрађивали историјска питања Јужне Србије. Умрла је 2. фебруара 1936. године у Београду. Својим тестаментом основала је Задужбину Самуила и Голуба С. Јанића при Српској краљевској академији у Београду, завештавши имовину у вредности око седам милиона динара, с наменом да се из прихода тога имана подижу школе и учитељски станови у Јужној Србији, првенствено у срезу гостијеварском и осталим срезовима тетовског округа.

Истим тестаментом основала је и Фонд Софије, Самуила и Босиљке Голуба С. Јанића. За ово оснивање завештала је имовину у вредности од милион петсто хиљада динара, са наменом да се из приходатога Фонда одевају сиромашна деца - ђаци основних школа у Јужној Србији, првенствено са територије ослобођене од Турака после балканских ратова 1912-1913. године. У тестаменту је напишано, уколико Српска краљевска академија наука не подигне ни једну школу у року од три године после пријема легата, Академија је дужна да целокулну имовину поклони Босиљке преда Одбору Фонда Софије Самуила и Босиљке Голуба С. Јанића.

Ова знаменита Ђупричанка порођена је добровршка десетина националних и локалних удружења, женских организација широм Југославије. Никада није заборавила родну Ђуприју. Често је великом повлачим приликом помагала Женске подружнице у Ђуприји и Женску заплетачку школу која је постојала у међуратном периоду. У оидашњој штампи је забележено да је после провале у цркву Светог Ђорђа у Ђуприји 1935. године, када је покрадена свештеничка одејда, управо госпођа Боса Јанић послала вредну повочану помоћ Ђупријској цркви за куповину нове.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Далиборка Стојић

Далиборка спада у ред најпознатијих и највећијих жена социјалистичке Југославије. По занимању је теоретичар књижевности и писац поезији. Бавила се музиком, глумом, моделингом и шоу бизнисом. Рођена је у Ђуприји 1944. године у чвеној чешкој колонији у непосредној близини Фабрике шећера. И сама је потомак вредних Чеха који су живели и радили у Ђуприји. Основну школу и Гимназију, Далиборка је завршила у родном граду. Као дете бавила се многим спортовима, што је у Ђуприји оног времена било сасвим нормално, будући да је популарност спорта код младих генерација константно расла. Касније се преселила у Београд и уписала Филолошки факултет.

За Далиборкину каријеру и живот уопште, пресудна је била чвена 1968. година. У години великих студенских протеста у Европи и Југославији, у којима је и Далиборка учествовала, додали су се несвакидашни моменти. Те године је учествовала и победила у Избору за мис Југославије одржаном у хотелу Палисад на Златибору. Исте године представљала је своју земљу на такмичењу за најлепшу жену света, популарном Miss Universe, одржаном у Мајамију, на коме је награђена ласкавом титулом мис фотографичности. Запимљиво је да је ово било прво такмичење за мис света на коме је Југославија учествовала.

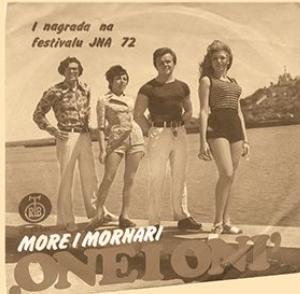
После овог успеха, Далиборкина популарност у Југославији је непрестано расла. Најпре се опробала у кинематографији. Играла је главну улогу у филмском остварењу Пресајивање осећања из 1969. године, да би се затим појавила у мањим епизодним улогама попут ТВ серија Професионали. Образ уз образ, Седам плус седам, Свијуј срца миљеници и др.

Да је поседовала и раскошан таленат за музику, Далиборка је показала већ те чвена 1968. године када је за ПТП РТС снимила плочу са популарним хитовима „Лолита“, „Луда сам због вас“, „Земља коју ћу пропасти“ и „Све има свој крај“. Своју музичку каријеру је наставила наступајући у музичкој групи Оне и они. Овај занимљиви музички састав основан 1970. године многи називају југословенском верзијом ванвременске групе Абба. Поред Далиборке, овај изузетно популарни квартет чинили су Мина Субота, Лидија Кодрич и Јарко Дајчу (истрава Боба Стефановић). Оне и они су дути низ година били у врху популарности југословенског шоу бизниса. Наступали су широм Европе и између остalog, имали турнеје по Совјетском Савезу, што је врло малом броју иностраних музичких састава пошло за руком.

После распада ове музичке групе осамдесетих година, Далиборка Стојић је наступала самостално и снимила неколико музичких албума за ПТП РТС. Неке од њених најпознатијих нумера су: „Хеј момо убава“, „Кишне су слутиле наш растањак“, „Песмо, љубави мој“ и др. Заједно са чвеним Мићом Орловићем и Дувом Ланго водила је музички фестивал „Београдско пролеће“.

Почетком овог века Далиборка се повукла из јавности и посветила књижевности. Њена прва збирка песама „Лутка која говори“, објављена је 2017. године. Да је изузетно квалитетна и популарна говори и чињеница да је за њу репрезентују написао академик Матија Бенковић. Објавила је још две збирке песама: „Вук од сребрне кишне“ и „Првиџна даљина“.

Најлепшица Југославије свих времена, мултиталентована Далиборка Стојић много је више од лепотице, певачице и тв водитељке. Била је и остала икона југословенске поп културе и жена која је у свакој прилици са попосом истицала своје порекло.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Даница
Јоцић

(1909-1961)

Даница Јоцић је била глумица и оперска певачица. Рођена је у Ђуприји децембра 1909. године. У родном месту је завршила основну школу и Гимназију, после чега је школовање наставила у Београду. Певање је усавршавала на Музичкој академији у Минхену. Први познати ангажман имала је у булеварском позоришту под управом Мике Ристића, које је радило у башти чувене „Рибнице“.

На сцену Народног позоришта у Београду први пут је ступила октобра 1929. године у комаду Мистериозни Камин аутора Јосина Кулунџића. Убрзо је отишла у Ниш и приступила тек основаним Народним позориштима Моравске бановине под управом Роберта Матијевића. До краја Другог светског рата радила је у Народном Позоришту Дунавске бановине у Пожаревцу, у глумачкој трупи београдског малог позоришта Душана Животића, у путујућем београдском врачарском позоришту Петра Милошављевића, у Народном казалишту у Осијеку и Народном позоришту у Банојуци. Од 1945. до 1947. наступала је у Сарајеву, да би затим отишла у Ужице где је завршила професионалну каријеру.

Активно је деловала и као глумица и као певачица. Квалитетно је тумачила карактерне улоге, али се њен изражajни мецосопран могао најбоље чути у певачким партијама. Остварила је следеће улоге: Бидета (М. Беговић), Американска јахта у Сплитској луци), Петра (Ј. Веселиновић, Д. Бргаз, Ђило), Стојана (М. Петровић, Чучук Стана), Васка (С. Сремац, Зона Замфирова), Есмералда (В. Иго, Звојар Богородичине цркве), Агнеса (В. П. Катајев, Милион муха), Скамполо (Д. Никодеми, Скамполо), Ружа (Љ. Петровић, Девојачка клетва), Конштана (Б. Станковић, Конштана), Јелка Чизмићева (Е. Тот, С. Дескашев, Сеоска лола) и др.

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

др Драгица Поповић Шећеров

(1893-1960)

Једна од ретких жена лекара у Ђуприји између два светска рата била је др Драгица Поповић Шећеров. Рођена је у Банатском Крстуру 8. јула 1893. године од оца Александра и мајке Јелисавете. Четврогодишњу основну школу завршила је у родном месту, а наредна четири разреда у Вишој девојачкој школи у Сегедину. Средњу школу је завршила ванредно полажући предмете из седмог и осмог разреда у Новом Саду, Бечу и Будимпешти.

После завршене средње школе, 1912. године уписала је Медицински факултет у Будимпешти. Крхког здравља, Драгица се током студија два пута разboleвала од туберкулозе. Лечила се у Давосу у Швајцарској и крајем 1919. године наставила студије медицине у Прагу. Дипломирала је 1921. године после чега се вратила у родно место, које је по завршетку Првог светског рата ушло у састав југословенске државе.

Прва служба (стаж) др Драгице била је у болници у Бечкереку, после чега 1922. године прелази у Београд у II интерну клинику. Врло вредна и даровита, била је унапређена у асистенту на Медицинском факултету у Београду 1924. године. Док је радила на II интерној линици упознала је младог лекара др Жику Поповића, са којим се 1924. године венчала.

Са својим супругом, др Живојином Поповићем 1926. године долази у Ђуприју. Пошто је убрзо по доласку у град на обали Мораве, др Жика постављен за управника болнице, др Драгица је постала шеф Интерног одељења исте болнице. Истовремено је била и шеф Инфективног одељења основаног 1920. године. Захваљујући њој, у склопу Интерног одељења отворена је нова модерна клиничка лабораторија. Упоредо са послом у болници, др Драгица је радила и приватну праксу. Тако је било до 1928. године када је постала општински лекар. Ова лекарска функција у једном малом месту каква је била Ђуприја, била је изузетно одговорна. Тако је за време великих епидемија заразних болести, нарочито шарлаха, др Драгица вршила вакцинацију деце у џупријским школама.

Била је изузетно активна и у друштвеном животу Ђуприје. Помагала је разна удружења и поједици. Уписана је као велики добровољни подржаник, са прилогом од 1000 динара за изградњу нове зграде Женске занатске школе 1927. године. У истој школи је неколико година држала наставу из предмета хигијена и то без хонорара.

Током Другог светског рата радила је као приватни лекар и примала пацијенте у својој кући у Курсулиној улици, која је поред ординације имала и добро опремљену лабораторију. Вратила се на рад у џупријској болници 1952. године када је постављена за хонорарног шефа Интерног одељења и шефа Инфективног одељења. На тим позицијама је радила до своје смрти.

Била је активан члан Српског лекарског друштва, за које је објавила неколико научних радова. После Другог светског рата била је један од оснивача Подружнице „Поморавље“ са седиштем у Ђуприји. Преминула је 1. маја 1960. године оставивши за собом супруга Живојина и ћерке Јелисавету (рођену 1925. године) и Милану (рођену 1928. године)¹.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Домаћичка школа Добричево

У међуратној Југославији најважнија привредна грана била је пољопривреда, а највећи проценат становништва живео је на селу. Нарочито су се у лошем положају налазиле жене које су живеле на селу, без одговарајућег образовања, свести о хигијени и методама заштите од разних заразних болести. Са друге стране Добричево, као углавном пољопривредно добро, односно државни сточни завод, паметало се као прави избор за образовање женских деце са села. Поред тога што се налазило у близини Ђуприје, имало је одличне услове за практични рад. Треба поменути да је у Добричеву у то време постојао и прелепо уређен парк са малом ботаничком баштом.

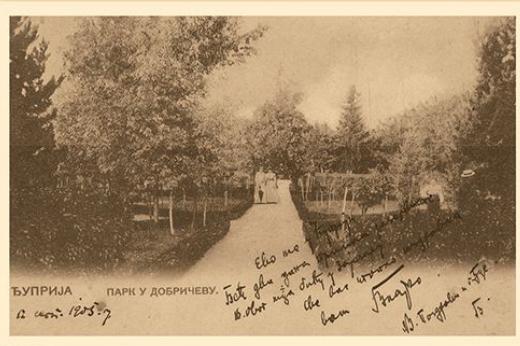
Домаћичка школа у Добричеву отворена је 1928. године. Иницијатива за отварање једне овакве специјализоване школе потекла је од председника Обласног одбора Моравске области Александра Васина, који је истовремено иницирао и отварање плетарског течaja при Обласној пољопривредној школи у Ђуприји. Домаћичка школа у Добричеву, односно њена зграда, изграђена је средствима Моравске области и Министарства пољопривреде и вода. Први управник школе био је Петар Бундушеvac, иначе управитељ Обласне пољопривредне школе у Ђуприји. Занимљиво је да је током изградње школског објекта, Добричево обилазио краљ Александар и неколико министара из владе.

У овој школи је била предвиђена обука и народно просвештивање женске омладине, нарочито са села и добрым делом неписмених. Поред општих школских предмета који су се изучавали и у осталим школама, овде су изучавани и предмети из области сточарства, животињарства, градинарства, затим конзервирања воћа и поврћа. Такође, девојчице су стицале знања из хигијене, указиравања прве помоћи, неге одојчади, разпознавања и чувања од заразних болести и туберкулозе. Од просторија, школа је располагала са две учионице за теоријску и практичну наставу и просторијама за смештај деце. Школа је била интнератског типа и у већем делу школске године била пунца деце, која су тек па распушту одлазила својим кућама.

Домаћичку школу су похађале девојчице из великог броја села Моравске области (касније баптионице). Приликом отварања школе уписано је њих тридесет. Обласни одбор плаћао је наставнике, док су неки понут др Драгиће Поповић Шенеров (предмет хигијена) бесплатно држали наставу. На крају сваке школске године ученице су полагале теоријски и практични испит после чега су бивале осposobljavanje за живот и рад на селу. Дугогодишња наставница и управница школе била је госпођа Ружа Матијевић. Школу су помагали и угледни Ђупричани попут трговца Мише Ристића са супругом, који су на крају сваке школске године награђivali најбоље ученице. Од других активности, ученице су са својим наставницима редовно приређивале изложбе ручних радова и конзервираног воћа и поврћа, одлазиле на екскурзије и организовале пригодан културно-уметнички програм за важне госте.

Државни сточни завод Добричево

БУПРИЈА ПАРК У ДОБРИЧЕВУ
12. септ. 1883.
Богдан Јовановић

Богдан Јовановић

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

Христина Бошковић

(1864-1956)

Рођена је у Алексинцу. У Београду је завршила Вишу женску школу. По запамћању је била учитељица и једна од пионирки у борби за остваривање женских права у јужној и централној Србији. Била је чланица Одбора Друштва Црвеног крста Моравске бановине, Обласног одбора јадранске страже, Женског удружења Српска мајка, Југословенског учитељског удружења, Женског хришћанског покрета, Савеза тревзене младежи, Одбора Госпођа кнегиња Љубице и многих других. Била је уредница дечијег листа Славуј и бригу о њему водила се у раду Женске раденичке школе.

Христина је била једна од првих жена која се у Нишу залагала за равноправност полова, и то већ пола века пакон што се у Нишу по први пут организује школовање за женску децу, и у време када директори виших школа и гимназија у Нишу и Србији инсистирају на томе да мушки и женски образовање мора бити одвојено и суштински различито. Заступала је тезу о потпуној равноправности полова, обзиром да жене већ биле равноправне у раду, а у правима пису. У погледу еманципације жена је под утицајем идеја Светозара Марковића и Џона Стујартса Мила.

Како учитељица основне школе, Христина је пред крај 19. века била распоређена на рад у Ђуприји. Радила је у мушкију и у женској основној школи (тада су школе биле подељене). На празник Светог Саве 1889. године одржала је говор о потреби образованца женске деце. Један од првих говора овакве врсте и тематике који су могли да се чују у оновременој Србији, одржан је у Ђуприји у једној гостионици. Како је предавање „О еманципацији женскога“ у једној малој вароши било примљено и какве су биле реакције оповремених Ђупричана, Христина је записала:

„Чим је био објављен програм забаве, одмах се почињају и за кафанским столовима почело говорићи о необичној теми. Иницијативнији свет радово се што не јединамо паљачком концерном да чује нешто ново, а не вечно и општештено: „Расоко је био син Стевана Немање...“. Али простијим људима никако се није свиђала чудна страна реч еманципација, а још мање им се свиђале њене евентуалне последице у пракси.

Жена и Свети

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

Марија Мања Јовановић

(1911-1999)

Помало заборављено име Ћупријског спорта, позаслужено остављено на маргинама историје и заклоњено успешима великих атлетичара, јесте име знамените Ђупричанке Марије Јовановић, поштоване и цењене тетка Мање, првог професионалног тренера гимнастике у Ђуприји и великог прегаоца у развијању физичке културе омладине.

Ова велика спортска радница рођена је у Прагу у тадашњој Аустроугарској, док је детињство и рану младост провела у Црвенки. Још тада је била активна у спорту као чланица тамоњег соколског друштва. У Ђуприју се доселила за време Другог светског рата 1941. године. Чим су прилике дозволиле, по окончаниму рата, почела је да се заузима за обнављање спорчких друштава у граду, у првом реду гимнастичког (соколског). Заједно са још неколико угледних Ђупричана, залубљеника у спорт, Мања Јовановић је била оснивач Гимнастичког клуба који је радио у оквиру Друштва за телесно васпитање „Партизан“ 1948. године. ДТВ „Партизан“ је у ствари формални наследник некадашњег Соколског друштва, или у другачијим друштвено-политичким околностима. Велика сала и терени иза некадашњег Соколског дома, постали су део „Партизана“, у коме су поред гимнастике, омладинци бавили и другим спортовима.

Иако (у почетку) није имала формално образовање за физичко васпитање деце, Мања Јовановић је то одлично радила. Временом је похађала потребне курсеве, усавршавала се и постала позаменљива у градским спортским активностима. Поред управе у „Партизану“, Мања Јовановић је била и прва начелница Гимнастичког друштва. Била је члан Среског слетеког одбора и водник предњачаког збора од оснивања Гимнастичког друштва. Била је републички и савезни судија на многим слетовима и такмичењима у читавој Југославији.

Статус професионалног предњака у Гимнастичком друштву Мања Јовановић је стекла 1957. године и у ДТВ „Партизан“ је радила до пензионисања 1972. године. Под њеним будним оком стасавале су генерације младих гимнастичара свих старосних категорија, од пионира до омладинаца и сениора. У својој дугогодишњој каријери највише је радила са женском децом. Тетка Мањине младе гимнастичарке су побеђивале на градским, среским, републичким и савезним такмичењима. Учествовала су на великим гимнастичким митингу у Загребу, популарној Гимнасстради на којој су оствариле запажене резултате, затим, на приредби на стадиону ЈНА у Београду поводом прославе Дане младости 1961. године, што је у то време оцењивано као огроман успех. Организовала је многа такмичења, приредбе и јавне наступе у граду, на среском пиву и републици, са својим вежбачима учествовала у обележавању многих градских јубилеја, попут Дане ослобођења.

За свој рад награђена је многим признањима и одликовањима, између осталих и Октобарском наградом града Ђуприје и најзначајнијим републичким и савезним одлицима. Марија Јовановић, тетка Мања, потпуно заслужено носи епитет прве жене професионалног спортског радника у Ђуприји, легенде Ђупријске гимнастике и спорта уопште и изузетно марљивог делатника у раду на физичком васпитању деце и омладине.

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

проф. др Милана Поповић Роловић

(1928-2005)

Највећи и најзначајнији дечји нефролог у историји српске/југословенске медицине, жена која је достигла највеће висине професионалног и научног рада, потицала је из угледне Ћупријске лекарске породице Поповић. Рођена је децембра 1928 у Ђуприји. Ту је завршила основну школу и Гимназију после чега је отишла у Београд и наставила традицију својих претходника који су се определили за медицину.

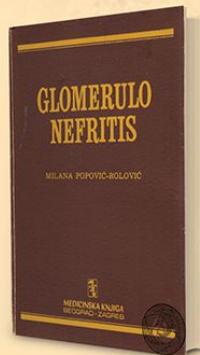
Медицински факултет у Београду завршила је 1954. године. Као студент била је ангажована као демонстратор на Хемијском институту и у Интерној клиници. По завршетку студија, кратко је радила на Хемијском Фармацеутском институту Медицинског факултета, да би 1957. године била примљена на рад у Универзитетској дечјој клиници у Београду (где је дочекала пензију). После четири године завршила је специјализацију из педијатрије.

Научна каријера је упоредо са професионалном све време ишла узлазном путањом. Исте године када је специјализирала педијатрији, 1961. Милана је изабрана за асистента на предмету педијатрија Медицинског факултета у Београду. Докторирала је медицину 1971. године, убрзо постала доцент, да би 1987. године напредовала до званија редовног професора. Од почетка своје научне каријере текила је усавршавању и учену новог. Као Фулбргјтов стипендијста, током 1964-1965. године усавршавала се из дечје нефрологије на Харварду. Касније (1980) је радила у Дечјем центру за болести бубрега у Сан Франциску, на одељењу за нефрологију у Филаделфији и Гајевој болници Лондонског универзитета. Проучава је гломерулске и наследне болести код дече, као и методе активног лечења терминалне ишчушенице рада бубрега код дече. Објавила је преко 200 радова у земљи и иностранству. Неки од њених најпознатијих радова још увек су обавезна литература студената медицине.

Милана Поповић Роловић је 1980. године основала први центар за хемодијализу дече при Универзитетској дечјој клиници у Тиршовој. Ова институција је била једина такве врсте у некадашњој Југославији, а данас је једини референтни центар за дијализу у Србији. Прва је на овим просторима 1986. године започела трансплантијацију бубрега код дече. Током наредне две године успешније је трансплантирано осам пацијената од којих је најмлађи био тежак свега десет килограма.

Проф. др Милана Поповић Роловић је била светски признати нефролог. Сарађивала је са колегама највишег професионалног и научног ранга из Америке и Европе. Била је председник Европског друштва за дечју нефрологију (ESPN) и дугогодишњи члан савета исте организације, консултант Светске здравствене организације у Комитету за класификацију развојних и наследних болести бубрега, члан учређивачког одбора првог међународног часописа за дечју нефрологију International Journal of Pediatric Nephrology, председник Нефролошке секције, посилач Повеље Српског лекарског друштва за организацију здравствене заштите и посилач Октобарске награде града Београда за достигнућа у медицини. Поред бројних награда и признања које је добила за своја огромна достигнућа, можда јој је најдраже било то што је Центар за хемодијализу и трансплантијацију бубrega на Универзитетској дечјој клиници у Тиршовој понео њено име.

Иако јој је одлазак из Ђуприје врло тешко пао, због свих околности под којима се догодио, Милана никада није заборавила свој родни град. Увек се радо одазивала позивима из Ђупријске болнице за разне симпозијуме, семинаре и предавања. Ова знаменита Ђупричанка прославила је име свог града у читавом свету и по ко зна који пут утемељила тврђу да је град на обали Мораве заправо прави дом врхунских медицинских радника.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

проф. Милица
Барић

(1932-2019)

Милица Барић је била прослављена српска харфисткиња, професорка Факултета музичке уметности у Београду, дугогодишња чланица Београдске филхармоније и оснивачица Удружења харфиста и пријатеља харфе Србије.

Рођена је у Ђуприји у породици Драгослава Јанковића, економисте заносленог у Фабрици шећера и дугогодишњег председника Соколског друштва. На јужном ободу града, у чешкој колонији код шећеране, провела је безбрижно детињство. Похађала је чешку основну школу „Јан Масарик“ и приватно ишла на часове клавира код гимназијске професорке Александре Попов, Рускиње која је са својим мужем по избијању Октобарске револуције уточиште нашла у Ђуприји. Од малих ногу била је опчињена харфом, односно, од тренутка када је у београдској опери први пут чула звук тог инструмента у „Русалки“ Антонија Дворжака.

У Ђуприји је живела још неколико година по завршетку Другог светског рата, учествујући у раду црквеног хора, док извођење духовне музике није било забрањено од стране новог режима.

Ускоро је отишла у Београд где је углавном самостално финансијала своје школовање, најпре у нижој, а затим и средњој музичкој школи. Већ 1950. године уписала је Музичку академију на одсеку харфе у класи професора Јосипа Пикеља. Покртваност и предан рад резултирали су приступањем Београдској филхармонији још у студентским данима (1957), а затим и првом паградом на Југословенском такмичењу млађих музичких уметника у Загребу 1959. године у конкуренцији харфиста. По завршеној Академији, наставила је усавршавање у Русији у класи легендарне харфисткиње Вере Дулове. Уследили су бројни наступи широм земље и у иностранству, на радију и телевизији, такмичења, фестивали и велики број награда. Наступала је са бројним оркестрима и ансамблима, солистички и сарађивала са најпознатијим светским диригентима.

Годинама је помагала Музичку омладину Београда популаризујући харфу као један нови, дотле непознат инструмент. У Музичкој школи „Станковић“ и панчевачкој музичкој школи била је оснивач одсека харфе и радила као наставник харфе. Учествовала је у обновљању рада Школе за основно музичко образовање у свом родном граду, назованој по Душану Скворцу. На Факултету музичке уметности у Београду радила је као професорка харфе од 1975. до пензионисања 1997. године. Свој последњи солистички наступ остварила је маја 2007. године.

Знаменита Ђупричанка Милица Барић, рођ. Јанковић, била је између остalog чланица Удружења музичких уметника Србије, добитница награде за животно дело Удружења музичких и балетских педагога Србије и посилец признања за врхунски допринос националној култури. Оставила је неизbrisiv траг на музичкој сцени Србије и региона и поставила основе развоју харфизма.

Приликом обележавања 95 година од оснивања Соколског друштва „Душиан Силни“ у Ђуприји 2001. године, Милица је поклонила соколску заставу овом удружењу, коју је њена породица чувала скоро 60 година, а коју је наследила од свог оца, дугогодишњег председника Ђупријских сокола. Њена последња посета родној Ђуприји догодила се априла 2017. године приликом промociје романа „Век једне жене“ ауторке Живке Радовановић Лилике. Поред тога што је била непревазиђена харфисткиња, остала је упамћена као омиљена професорка и менторка међу својим студентима.

У аутобиографској књизи „Прича о харфи“, Милица Барић је своју лубав према музики и харфи представила овако:

„Будимо срећни што се бавимо музиком, чак и у овим лудим временима која су дошли, када у близини изгледа да нам само новац и слава могу донети радост. А иније тако. Музика је кључ. Стварање нечег магичног као што је музика, поготово на овом нашем небеском инструменту – краљици инструмената, то треба да буде највећа награда.“

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

Милица
Ценић

(1921-1941)

Милица Ценић представља само једну у низу трагичних личности Другог светског рата, првоборца и хероину Народноослободилачког покрета у Ђуприји, симбол антифашизма и вечите борбе за слободу.

Рођена је у Ђуприји у великој породици Велисава и Лепосаве, која је бројала деветоро деце. Милица је била наочита и бистрог ума, у својим визионарским погледима на свет истицала се још од средњошколских дана. Њен интелект је највише дошао до изражaja у Гимназији, односно џачкој литературној секцији „Јакшић“, једном од најактивнијих културних удружења у Ђуприји између два светска рата. Иако је била у оквиру школе, ова секција је перетко деловала локално, организујући приредбе и књижевне вечери, отворене за грађанство. Кроз рад у овој секцији, који је подразумевао писање радова и беседа о одређеним књижевним темама, Милица је „запала за око“ наставницима који су били одушевљени њеним ставовима по питању социјалне правде, опстанка и напредовања обичног

човека у тадашњем друштву. Проучавање хуманизма Максима Горког (једног од идеолога Совјетског Савеза), такође је Милици узето за зло, због чега је, између остalog, маја 1940. године исклучена из школе на годину дана.

Пре тога Милица Ценић је, са још неколико политички ангажованих гимназијалаца крајем 1939. године приступила комунистичкој омладини (СКОЈ). Треба имати у виду да је Милица и пре приступања КПЈ била „политички ангажована“, приликом народних изборова Југословенске народне странке - „Борбаша“, заједно са Живком Пешином, чији је отац Драгомир био кандидат те странке у Ђуприји.

На почетку Другог светског рата, Милица је, заједно са још неколико скојеваца чак два пута хапшена. Други пут је у затвору провела скоро месец дана. Одмах по изласку прикључила се Паранишко-ћупријском партизанском одреду и заједно са својим саборцима покушавала да приволи становништво ћупријских села па отпор окупатору. Учествовала је у диверзијама у Сенском Руднику и Сисијеву и другим ћупријским селима. Судбина је уредила да буде међу двадесетак опколjenih и заробљених партизана у деснотовачком селу Липовици крајем новембра 1941. године. Сви заробљени спроведени су у један од ћупријских затвора, где су провели око месец дана. Говорено им је да не бити одведенни у Немачку па принудни рад. Међутим, то је била лаж. Спроведени су у воз за Лапово, где су 23. децембра 1941. године стрељани. До жељезничке станице пратила их је тупа поворка састављена од родбине и пријатеља, машући им по последњи пут.

Непоколебљива Милица Ценић је у својим последњим данима које је проводила у затвору написала неколико писма својој породици.

У последњем писму, између остalog је стајало:

„Драга Љубо, јуће је било суђење за нас 20. Изрекли су нам смртну казну. И шаман смо хтели да иођемо, као изађе шумач и рече да ће нам суде поново и можда неће на смрти нешто па принудан рад. Ни један милић не зашира. Ја запевам Интернационалу. Нико није могао, нико није плакао...“.

ЗНАМЕНИТЕ ЋУПРИЧАНКЕ

Нада
Аранђеловић

Била је прослављена српска балерина. Рођена је у Ћуприји 1915. године у породици генерала Николе Аранђеловића. Била је пето и најмлађе дете. Занимљиво је да је њена мајка Наталија Аранђеловић провела прве године Великог рата у Ђурији о чему јеписала у свом дневнику.

По преселену у престоницу родитељи уписују Наду у Балетску школу прослављене руске професорке Јелене Польакове. Ову школу је похађала од 1928. до 1935. године када је постала стипендиста Фонда краљице Марије Карађорђевић, захваљујући чему се усавршавала у Париз код најбољих професора тог доба. Дебитовала је априла 1938. године у улози Одете у Лабудовом језеру П. И. Чайковског. Те године ангажована је у Балету Народног позоришта Београду и ту остала до 1946. године. Одиграла је више главних улога у балетским представама, у балетским нумерама на музику других композитора и балетским дивертисментима, са прваком Балета Народног позоришта Милошем Ристићем приређивала је самосталне балетске концерте у Коларчевој задужбини. По завршетку Другог светског рата одлази на наступ у Париз (1946), после чега се више није вратила у Југославију. Наступала је у Бриселу у Краљевском позоришту дела Моне и Лондону у Краљевској опери. Конвент Гарден са трупом „Оригинални руски балет Колонела де Базија“. Од 1948. године наступа у Јужној Америци, под именом Нада Ангелова. Била је примабалерина у балетској трупи „Василиј Ламбриниос“ и наступала на најпознатијим сценама Уругваја, Бразила и Аргентине, попут Одона, Театро Политеамо, Театро Мајо, Театро Мунисипал, Театро Сан Мартин и др. Била је кореограф, а касније и педагаг балетске трупе „Ballet del Sir“ од 1960. до пензионисања 1984. године.

Да се радило о ванесиркој балерини и потпуно заслужено једио од три велике примабалерине међуратне београдске сцене сведочи и изјава композитора Миленка Јивковића, у којој између остalog стоји:

„Нена мека и транспарентна игра руку, њени гипки и стабилни кораци, лаки скокови, ситна и равномерна игра на прстима, задивљујући ширети, затим фина пропорција и еластичност телесне конструкције, све се то сливало у складну симбију покрета.“

Током читаве балетске каријере Нада Аранђеловић је касрила савршена класична балетска техника и уметничка изражajност. Била је изузетно популарна код публике и често је добијала позитивне стручне критике. Најпознатије улоге које је остварила у Народном позоришту су Коломбина (Р. Шуман, Карневал), Аспазија (И. Гуно, Валпургијска ноћ), Флора (Ј. Ланер, На балетском часу), Шарлота Чели (В. А. Моцарт, Балерина и бандити), Млада девојка (К. М. Вебер, Сан о ружи).

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Вера Николић

Највећа југословенска атлетичарка свих времена, светска рекордерка и једна од знаменитих Ђупричанки, рођена је у десетогодишком селу Грабовици 1948. године. Основну школу и Гимназију завршила је у Ђуприји где је учествовала на школским такмичењима у атлетици. Као је са 13 година победила на школском кросу, легендарни атлетски тренер Аца Петровић, иначе професор географије, предложио јој је да сарађују.

После само годину дана, Вериин талент и стручност Аца Петровића дали су резултате. Вера је почела да побеђује на кросевима широм Србије и Југославије. Тако је са 14 година постала првакиња државе на 600 метара, после победе над познатом атлетичарком Динама из Загреба, Дубравком Чигир. Била је јуниорска чланица се резултатима и још више могућностима сви дивили. Наредне, 1965. године на првенству Балкана у Атини, иако још није била пунолетна, победила је у категорији сениорки и постала најмлађа атлетичарка која се окитила златним одличјем у овом такмичењу.

Септембра 1966. године, са испуних 18 година учествовала је на Европском првенству у Будимпешти и у трци на 800 метара освојила прво место, резултатом 2:02,6 побеђивши фаворизовану и искуснију Жуку Сабо. Ђуприја јој је приредила величанствен дочек. У центру града се окучило неколико хиљада људи. То је била прва златна медаља на европским првенствима за Југославију. тог успеха је добила назив Златна Вера. Крајем године је по избору листа Спорт, проглашена за спортисту године у Југославији. Занимљив је интервју који је дала за чувени загребачки деџији лист Плави вјесник новембра 1966. године:

„Ипак, верјем да ће све бити добро. Мислим да ћу успети да остварим обе жеље: да положим матуру и да поставим светски рекорд. Јој, да знаете како зарко желим да поставим тај светски рекорд!“

Две године касније јула 1968. Вера је направила праву сензацију на лондонском „Кристал паласу“ и у оквиру је пајвеној надом британске атлетичарке Лилијан Борд поставила светски рекорд на 800 м резултатом 2:00,5. Конзервативна лондонска штампа била је затечена победом југословенске атлетичарке. Међутим, Вера Николић је врло брзо прихваћена као светска првакиња. Лист Дејли Телеграф је закључио:

„Победник је била југословенска девојка очију боје лешника, Веру Николић, која је већ европска првакиња, а сада држи и светски рекорд. Николићева је показала како је све то лако, племушни у одушевљену на стази два минута после своје епске трке.“

Исте године уследило је још једно велико такмичење, Олимпијске игре у Мексику, на којима је Вера победио притисак јавности, те је одступала у полуфиналу трици. Колико је овај неуспех утицao на ју, сведочи чињеница да је убрзо напустила Ђуприју и прешла у АК „Динамо“ из Загреба код славног тренера Леа Ланга. На наредном Европском првенству у Атини 1969. године освојила је бронзану медаљу. Две године касније, 1971, на Европском првенству у Хелсинкију још једном се окитила златним одличјем.

На последњем такмичењу пре престанка професионалног бављења атлетиком, Олимпијским играма у Минхену 1972. године, Вера је освојила пето место, са новим југословенским рекордом 1:59, 5. Репрезентативни (југословенски) дрес носила је укупно 82 пута, оборила је 13 државних рекорда и 18 пута била првакиња Балкана.

Напустила је трчање 1974. године и запослила се у једној загребачкој општини као чиповиц. После распада СФРЈ са породицом се вратила у Србију. Досељила се у Крушевац и у тамошњем атлетском клубу је радила као тренер до 2007. године. Данас пензионереске дане проводи у Крушевцу пазећи на бројне унуке.

Вера Николић (Ђасић) је била и остала највећа српска (југословенска) атлетичарка и легенда краљице спорта.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Женска Подружина

Прво женско друштво у Србији основано је у Београду маја 1875. године као организација жена са циљем да ради на националном, хуманом, привредном пољу и образовану и васпитану женску омладину. Ово друштво издавало и свој лист под именом „Доманица“, основало „Раденичку школу“ где су се девојке училе ткању и шивењу, „Пазар“ где су продајане женске рукотворине, „Ђачку триезу“ и „Дом старапа“. Један од главних циљева било је оснивање огранака Женске подружине широм Србије.

Новембра 1885. године, за време Српско-бугарског рата, у Ђуприји је основан огранак Женске подружине, чији су циљеви првенствено били усмерени на помоћ српским рањеницима. Подружину су водиле супруге уважених трговаца, официра и правника, односно припадника слитног слоја варошког становништва. Када је рат са Бугарима завршен, чланице ове организације су свој рад усмериле на помагање сиромашним ученицима основне школе у Ђуприји, организовањем забава/игранки на којима су прикупљани доброволjni прилози. Прва председница Женске подружине у Ђуприји била је Љубица Пеливановић, супруга уваженог правника и политичара Антонија Пеливановића, оснивача Ђупријске читаонице. По њеном пресељењу у Београд, рад ђупријске Подружине је полако бивао успорен, због чега је на крају 19. века она угашена.

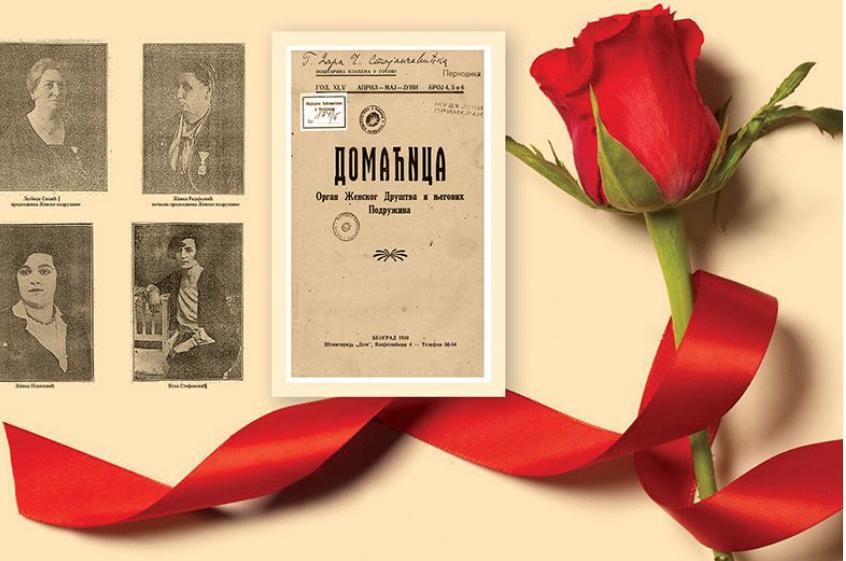
Иницијативом Јивке Радојковић, супруге трговца и банкара Милосава Радојковића, народног посланика из Ђуприје, 1904. године обновљен је рад Женске подружине. Главни циљ обновљеног друштва био је да васпитава и спрема женску омладину за живот, посебно женску децу без родитеља и децу сиромашних родитеља из Ђуприје. Управу су сачињавале, као што је то био случај са првом Подружином, имуније госпође, супруге богатих трговаца, интелектуалаца, правника, лекара и политичара.

Исте године када је обновљена, Подружина је отворила своју Женску занатску школу и Фонд за помагање сиромашним ученицима, да би следеће 1905. године отворила и Забавиште за предниково децу. За време Првог светског рата и окупације школа није радила, али Подружина је састала. Њене чланице су припремале и шиле рубље за српске војнике на фронту.

Подружина је својим средствима и добровољним прилозима грађана успела да сагради 1927. године зграду за потребе свог Дома и своје Женске занатске школе. Већи добровори су били: трговац Милосав Радојковић с 5.000 динара и лекари др Јосиф Видаковић, др Здравко Ивковић и др Драгић Поповић-Шеферов, сваки са по 1.000 динара. Активне чланице ове подружине које су се ангажовале око подизања Дома Подружине биле су и супруге лекара у Ђуприји: Стана, супруга др Здравка Ивковића, Зора, др Јосифа Видаковића, Вука, др Радомира Марковића, Милка, др Вукота Божовића, Загорка, др Милоша Шарина и Смиља, др Андрије Ђурашковића, окружног ветеринара.

Све до 1930. године, Подружину је водила Јивка Радојковић, која се због породичне жалости повукла са дужности председнице и изабрана за почасну председницу. За своје заслуге и дугододишиња предад рад, Јивка је, заједно са Љубицом Симић, њеном наследницом на месту председнице Подружине, приликом прославе 25. годишњице рада обновљене Подружине, награђена Орденом Светог Саве V степена.

Поред помагања свим спортским и културним организацијама у Ђуприји и близкој околини, одговорног вођења своје школе и узимања учешћа у свим локалним акцијама прикупљања помоћи (маскепаласи, игранке, представе, концерти, базари), Женска подружина је између два светска рата, у оквиру својих скромних могућности помагала и многе друге организације и појединачно. Тако је у бројним извештајима који су достављани централи у Београду и штампани на страницама часописа „Доманица“ остало записано да је Подружина женског друштва у Ђуприји помагала организације Црвени крст и Коло српских сестара из Сарајева, Лину против тубerkулозе, Удружење потомака погинулих официра у рату, Певачко друштво Мокрањац из Скопља, Добротворну задругу Српкиња из Загреба, Југословенски женски савез, Одбор за подизање цркве у Хоргошу и многе друге.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Женска занатска школа

У првој половини прошлог века у Ђуприји је постојала Женска занатска школа, коју је 1904. године основало удружење „Женска подружнина из Ђуприје“. Првих неколико година ова школа је радила у згради Основне школе, односно данашње ОШ „Ђура Јакшић“, да би од 1909. године морала да се пресели у приватну зграду у којој ће радити до завршетка Великог рата.

Школу је издржавала Подружнина Женског друштва од улога својих чланица, уз финансијску помоћ Општине и донације имућнијих грађана. За школовање су примана женска деца, најчешће сиромашних родитеља, после завршене основне школе. У школу је сваке године уписано између 30 и 60 ученица. Школовање је у почетку трајало четири, да би касније било продужено на шест година. Ученице су у школи училе шивање одеће и рубља, плетење, хекланье, везење и израду других украсних радова. Сваке школске године проглашавана је најбоља ученица и награђивана шивањом машином, док су остale ученице награђиване маказама за кројење, иглама за плетење, ћерђефом за вез, школским књигама и новчаним наградама.

У току Првог светског рата школа није радила. После ослобођења земље, школа је 1920. године променила назив у „Женска радиличка школа“. Исте године, школа је добила од Америчке хуманитарне мисије четири шивање машине. Ђупријска општина је за изградњу зграде за ову школу откупила плац у главној улици. На том плацу саграђена је школска зграда која је коштала 200.000 динара. Пројекат за нову зграду школе бесплатно је израдио општински инженер Сима Стамболић. Изградња је завршена 1927. године, а свечано отварање Женске занатске школе извршено је 10. новембра 1927. године.

Од просторија, школа је располагала са две ученионице, канцеларијом и предсобљем. Од особља, у школи су радили наставници које је плаћала Подружнина. Док је остало плаћање надлежило министарству. Често се дешавало, да су због недостатка новца, неки наставници радили волонтерски. Тако је забележено да своје хонораре пису наплаћивали свештеник Димитрије Перничанац, учитељ Раде Скоцићубишић и докторка Драгица Поповић Шећеров.

Школска слава, Свети цар Константињ и царица Јелена сваке године је прописно обележавана и прослављана. Ученице и наставнице биле су врло активни у друштвеном и хуманитарном раду. Увек када је требало помагати сиромашне или прикупљати помоћ узед неких непредвиђених околности, они су се прве одазивале и приређивале разне изложбе радова, приредбе и представе.

У промененим политичко-друштвеним околностима после Другог светског рата, рад Женске занатске школе трајао је до 1947. године, када је школа укинута. Поново је почела са радом 1952. године, под називом „Занатска стручна школа“, да би 1957. године била копачно затворена.

У згради некадашње Женске занатске школе, 1958. године отпочела је са радом Средња медицинска школа. Ту је неко време била смештена и Зубна станица са зубном амбулантом и зуботехничком лабораторијом. Касније су се у тој згради налазиле управа СИЗ-е за културу општине Ђуприје, СИЗ-а основног васпитања и образована општине Ђуприје. Виши Брокер штедионица и канцеларије општинских одбора политичких странака Ђуприје. Зграда је срушена јануара 2000. године, и на том месту је изграђена стамбена зграда.

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Живка Дамњановић

(1918-1942)

Била је револуционарка и партизански првоборца у Народноослободилачком покрету. Рођена је 1. фебруара 1918. године у селу Врбовцу код Смедерева у породици Николе и Косаре Дамњановић. Ова породица се доселила у Ђуприју 1934. године када је отац Никола добио посао као општински писар.

Похађала је Ђупријску Гимназију у којој је била један од најбољих ћака. Нарочито је била активна у ћачкој литејорској секцији „Јакшић“. По положеном високом испиту уписала је Пољопривредни факултет у Београду у жељи да се по завршетку студија врати у Ђуприју и запосли у Добрличеву. Упоредо са студијама радила је као васпитачица у интернату Учитељске школе у Вршицу. Ускоро је променила факултет и уместо пољопривреде определила се за права. Као студенткиња често је путовала и живела па релацији Београд-Ђуприја.

Изузетно активна и енергична у својим постајањима да побољша положај обичних људи у малим срединама, Живка Дамњановић је постала један од оснивача Културно-просветног клуба у Ђуприји. Ово удружење сачињено од студената, интелектуалаца и службеника основано је 1938. године и до почетка Другог светског рата организовало бројна предавања, трибине, позоришне представе и др. У оквиру удружења радила је и библиотека у једној приватној кући.

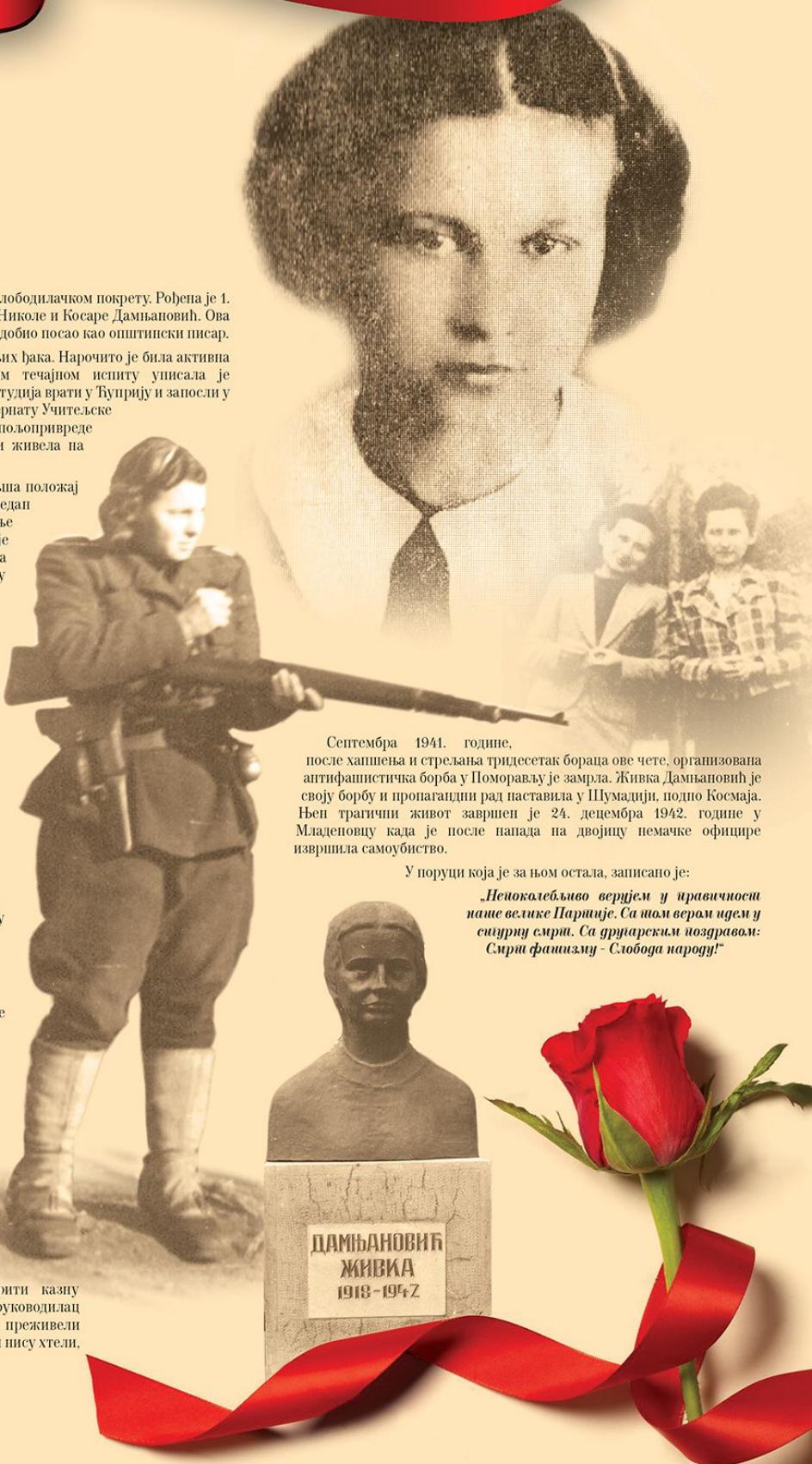

Већ паредне године, Живка Дамњановић је постала члан илегалне Комunistичке партије Југославије. Нен рад у унутрашњости био је врло запажен. Постоје паводи да је захваљујући њој први пут у Ђуприји обележен 8. март као Дан жене, 1940. године, и то у Ади, тајно, у присуству двадесетак симпатизерки и припадница КПЈ.

На почетку Другог светског рата у Југославији, партија јој је дала у задатак организовање оружаног отпора окупатору у Поморављу. Постала је политички комесар парахијско-ђупријске партизанске чете која је вршила нападе на непријатељске посаде у поморавским селима и рудницима и пропагандну активност међу становништвом.

„Нижег раста и онтих покрета, дуге црне косе и лепа лица, богоје живописне речи, Живка је пролазила кроз сплетове илегалних путева, увек добро наоружана и спремна на отпор и у граду и на отвореном положају, одлучна и брза рефлекса, збуњујући својом храброшћу и осведочене борце.“

„Била је и бомбаш и комесар чете, пушкомитраљезаш кад то нико није очекивао, одлучан присталица борбе у првом сусрету са четничким командантим Илијом Узелцем, радо слушани пропагандист у ослобођеним рударским насељима, међу сељацима, оштар преусудитељ када је требало одмерити казну нетоколонапсима, интендант чете када се делила храна, руководилац „политичких часова“, први партијски секретар у чети о којем преживели борци, сви до једног, у својим забележеним сећањима пису могли, и пису хтели, да не кажу своју реч, о храброј партизанки, свом руководиоцу.“

Септембра 1941. године, после хапшења и стрељања тридесетак бораца ове чете, организована антифашистичка борба у Поморављу је замрла. Живка Дамњановић је своју борбу и пропагандни рад наставила у Шумадији, подно Космаја. Њен трагични живот завршен је 24. децембра 1942. године у Младеновцу када је после напада на двојицу немачке официре извршила самоубиство.

У поруци која је за њом остала, записано је:

„Неизокљењено верјем у правочности
наше велике Партије. Са њом вером иду у
сигуру смрт. Са другарским поздравом:
Смрш фашизам - Слобода народу!“

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Зорка
Ђекић

(1938-2020)

Била је професор физичког васпитања у пензији и прва легенда женског спорта у Ђуприји. Спортску каријеру је започела као пионирка АК „Будућност“ и у ДТВ „Партизан“. Тада се вежбало сезонски, лети на отвореним теренима а зими у сали. Њен таленат се исказао у дисциплини трчање на крос стази дужине 600 и 800 метара. У сали је вежбала гимнастiku и кошарку, а такмичила се у вишебоју и на кошаркаским турнирима. Уписала је и завршила Средњу физкултурну школу у Земуну и била прва жена у Ђуприји која је завршила кадровску школу у области спорта и физичког васпитања. Као члан школске екипе освојила је првенство Београда у кросу на 600 м. По завршетку школе активно се усјучила у рад ДТВ „Партизан“. Ту је водила часове телесног вежбања са пиониркама и омладинкама спремајући их за слетове, физкултурне академије и вишебојска такмичења.

Са кошаркашком секцијом наступала је на зимским турнирима који су се одржавали за време школског распуста у сали ДТВ „Партизан“, а преко лета на турнирима КСС Србије за првенство Србије. Због недостатака финансија, женска кошаркашка секција је морала да одустане од завршног турнира. Као члан Атлетског клуба „Будућност“ на џуниорском првенству Србије које је одржано у Ђуприји 1952. године, Зорка Ђекић је освојила прво место у дисциплини 600 м. Исте године, на првенству Југославије за јуниорке у кросу, у трци на 800 м освојила је такође прво место.

Просветну каријеру започела је 1961. године у Медицинској школи и цео ради век провела у њој. Пензионисала се 1989. године. Док је радила у школи, напредно је завршила Факултет за физичко васпитање и стекла звање професора физичког васпитања. На школским спортским такмичењима највећи успех постигла је са одбојкашком секцијом када је наступила на завршном турниру школске 1975/76. годину. Готово читаву деценију била је директорка ове школе. У време њеног мандата, Медицинска школа је добила назив по Данилу Димитријевићу. Тада су основане и разне школске секције које су поред ученика, укључивала и велики број родитеља и уоните грађанства. Одлична организација разних приредби, курсева и такмичења и велика посвећеност публике били су нешто што је красило вандастични програм школе у то време.

За успешан раду у школи, успехе у спортским активностима и ангажовање у друштвено-политичким организацијама, Зорка Ђекић је била награђена бројним признањима. Тако јој је 1975. године дружица Октобарска плакета од стране Општине Ђуприја. Сматра се да је била најсвестранија спортисткиња Ђуприје свих времена.

У породици Ђекић њен супруг Предраг био је признати кошаркашки радник и тренер, син Марко био је познати прволигашки голман у фудбалу, а кћи Снежана активна одбојкашица у ОК „Морава“. Највиши степен спортског мајсторства достигао је унук Бранислав, као кадетски репрезентативац у кошарци, учесник првенства Европе за кадете и члан КК „Партизан“ и КК „ФМП Железник“.

